

УДК 65.012.65 (045)

Ельвіра Ігорівна Данілова,
к.е.н., доцент кафедри МЗЕДП ІЕМ НАУ

МІСЦЕ КОНФЛІКТУ В СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

У статті проаналізовано наукову точку зору щодо поняття «корпоративні відносини», охарактеризовано існуючі підходи до класифікації учасників корпоративних відносин. Було запропоновано авторське визначення сутності корпоративних відносин. Зроблено висновок про економічну сутність конфліктів та обґрунтовано їх роль в системі корпоративних відносин підприємства.

Ключові слова: конфлікт, корпоративний конфлікт, корпоративні відносини, учасники корпоративних відносин.

Постановка проблеми. Розвиток корпоративних відносин є характерною тенденцією еволюції господарських систем. Формування великих корпоративних структур історично обумовлено такими факторами, як зростання масштабів виробництва, зростаюча складність і наукоємність продукції, що випускається. В умовах жорстокої міжнародної конкуренції великі корпорації, концентруючи в собі передові досягнення науки і техніки, стають основою зростання ефективності та конкурентоспроможності національної економіки.

Формування і розвиток корпоративних відносин є особливо актуальною проблемою для сучасної України, оскільки великі корпорації є основою зростання конкурентоспроможності національної економіки будь-якої країни. І хоча на сьогоднішній день питанням розвитку корпоративних відносин присвячено багато праць, роль та місце корпоративних конфліктів в системі корпоративних відносин практично не досліджені як в науковому колі України, так і в країнах ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку питань щодо розвитку корпоративних відносин зробили М. Альберт, Дж. Б. Кларк, К. Адельфер, А. Берлі, В. Врум, Дж. К. Гелбрейт, Л. Портер, Дж. М. Кейнс, А. Маслоу, Є. Мейо, Д. Макгрегор, М. Мескон, Г. Мінз, Д. Нортон, Х. Окумура, П. Самуельсон, Ф. Хедоурі, Й. Шумпетер і інші відомі зарубіжні вчені. Дослідженню корпоративних відносин присвячені наукові праці вітчизняних дослідників В. Васильєва, О. Вінник, О. Гальчинського, В. Гейця, В. Гончарова, А. Гриценка, В. Ковальова, В. Лівшиця, Ю. Лисенка, В.І. Франчук, С. Мочерного, Ю. Пахомова, Л. Проданової, С. Реверчука, П. Степанова, В. Тарасевича, О.С. Попова, М. Хохлова, В. Черняка, М. Чечетова, А. Чухна та інших провідних учених.

Розробка підходів до вирішення, оцінки впливу корпоративних конфліктів на результати діяльності та дослідження причин їх виникнення є однією з головних проблем для підприємства, в якому виник конфлікт. Окремі питання щодо вирішення даної проблеми висвітлені в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, зокрема: Е. Абаєва, Л. Беззубко, Я. Гольфельда, Л. Жукової, В. Землянської, І. Ігнат'євої, О. Ковалишина, М. Кужелева, Б. Лессера, І. Бондарчука, З. Борисенко, О. Ложачевської, Г. Ложкіна, А. Педько, Л. Скібіцької, С. Хименко, Л. Балабанової, А. Анцупова, А. Шипілова, С. Ємельянова та інших.

Однак проблеми корпоративних відносин у наукових працях названих авторів недостатньо повно розкриті, а конфлікти та їх вплив на корпоративні відносини взагалі практично не досліджено.

Мета статті – дослідження сутності корпоративних відносин та визначення ролі і місця корпоративних конфліктів в даній системі.

Викладення основного матеріалу дослідження. В сучасних дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців значна увага приділяється проблемам корпоративного управління, а також тим, що виникають в результаті взаємодії учасників корпоративних відносин.

Перш ніж аналізувати коло цих проблем, необхідно дати визначення даному поняттю та охарактеризувати існуючі підходи до класифікації учасників корпоративних відносин. Аналіз наукових праць як вітчизняних, так і європейських авторів щодо визначення терміну «корпоративні відносини» показав, що більшість науковців розглядають дане поняття однобічно – з юридичної точки зору, при цьому, вплив результатів взаємодії учасників корпоративних відносин на економічні результати діяльності підприємств залишається малодослідженим.

Так, Господарським кодексом України корпоративні відносини визначаються як відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

В. Васильєва розглядає корпоративні відносини як «врегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають між засновником (учасником) і юридичною особою в результаті реалізації ним засновницьких прав».

На думку О. Вінник, корпоративні відносини – «це відносини, що виникають у процесі створення, функціонування та припинення господарських товариств за участю безпосередніх та опосередкованих учасників і забезпечують збалансовану реалізацію інтересів зазначених осіб».

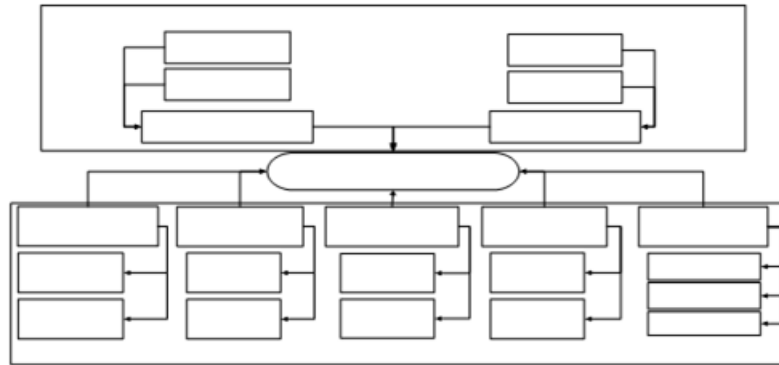
В.І. Франчук, в свою чергу, виділила дві взаємопов'язані складові корпоративних відносин – спільні економічні відносини між особами та юридичні відносини, які виникають у зв'язку зі створенням юридичної особи. При цьому, корпоративні відносини за економічною сутністю, визначає як «суспільні відносини у сфері функціонування акціонерного капіталу».

О.Є. Попов визначає корпоративні відносини як «цілісний комплекс різних видів взаємодії, що регулюються соціально-економічними нормами між більш ніж двома особами (учасниками корпоративних відносин), кожна з яких має чітко визначену власну соціально-економічну позицію та відіграє певну власну соціально-економічну роль у процесі корпоративного співробітництва».

В результаті дослідження поглядів науковців на сутність корпоративних відносин, автором запропоновано власне визначення даного поняття. Отже, корпоративні відносини – це соціально-економічна категорія як складова системи суспільних відносин між учасниками, кожен з яких має чітко визначену позицію в процесі досягнення своїх інтересів і забезпечення ефективності діяльності.

До учасників корпоративних відносин можна віднести тих фізичних та юридичних осіб, що роблять внесок або впливають на результати діяльності підприємства: акціонери, менеджмент, працівники, конкуренти, кредитори та інвестори, споживачі, постачальники, органи державного регулювання, громадські організації тощо.

Існує багато поглядів щодо класифікації учасників корпоративних відносин, але найбільш поширеною є класифікація з точки зору корпоративного середовища – внутрішні та зовнішні учасники корпоративних відносин (рис.1).

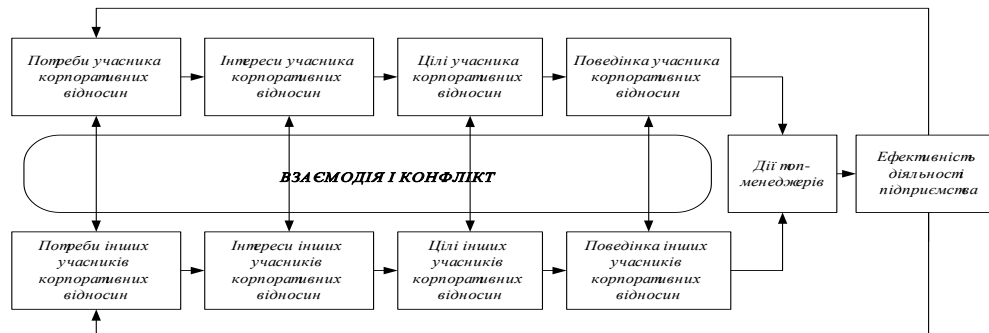

Рис. 1 Учасники корпоративних відносин

*Узагальнено автором

До внутрішніх учасників корпоративних відносин належать акціонери, менеджмент та співробітники підприємства, до зовнішніх – інвестори, конкуренти, споживачі, кредитори, фінансові установи, державні органи влади, громадські організації тощо. В процесі взаємодії учасників корпоративних відносин між собою, кожен керується власними потребами, цілями та мотивами, а разом вони утворюють цілу систему взаємозв'язків, спрямовану на отримання результатів діяльності підприємства. Звичайно, інтереси одного учасника не завжди співпадають з інтересами інших учасників корпоративних відносин.

Саме тому, управління підприємством, окрім іншого, повинно включати в себе досягнення балансу між інтересами власників з одного боку, та інтересами інших учасників, з іншого боку (рис.2).

Рис.2 Місце конфлікту в системі корпоративних відносин

*Узагальнено автором

В основі інтересів учасників корпоративних відносин лежать їхні незадоволені потреби, які, в свою чергу, впливають на результати діяльності підприємства в цілому.

Висновки. В результаті проведеного дослідження, автором зроблено висновок, що конфлікт є природним результатом взаємодії учасників корпоративних відносин,

тобто, саме економічна складова корпоративних відносин є середовищем для виникнення розбіжностей, які, в свою чергу, переростають в корпоративні конфлікти. Тобто корпоративний конфлікт - це зіткнення економічних інтересів сторін в системі корпоративних відносин між її учасниками, у зв'язку з бажанням кожної змінити свій статус, що обумовлене протилежними цілями сторін в процесі стратегічного управління та контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18; № 19-20; № 21-22.
2. Данилова Е.І. Дослідження корпоративних конфліктів в корпораціях авіаційної галузі України / Е.І. Данилова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб.наук.пр. – К.: НАУ, 2012. - №33- С.55-60.
3. Гірник А. М. Основи конфліктології : навч. посіб. / А. М. Гірник. — К. : Києво-Могилянська академія, 2010. — 222 с.
4. Paul Randolph. Compulsory Mediation. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mediate.com/articles/RandolphP1.cfm>
5. Pearce, John A. Strategic management: formulation, implementation, and control / John A. Pearce, II, Richard B. Robinson, Jr. - alternate case ed.- USA: IRWIN, 2003. – 396 p.
6. Silveira, A., and Dias, A. (2008), What are the Costs of Conflicts between Controlling and Minority Shareholders in a Concentrated Ownership Environment? Working Paper Series (2008) 1–30.

Данилова Э.И.

МЕСТО КОНФЛИКТА В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЙ: ЕВРОПЕЙСКИЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ

В статье проанализирована научная точка зрения относительно понятия «корпоративные отношения», охарактеризованы существующие подходы к классификации участников корпоративных отношений. Предложено авторское определение сущности корпоративных отношений. Сделан вывод об экономической сущности конфликтов и обоснована их роль в системе корпоративных отношений предприятия.

Ключевые слова: конфликт, корпоративный конфликт, корпоративные отношения, участники корпоративных отношений.

Danilova E.I.

THE PLACE OF CONFLICT IN CORPORATE RELATIONS SYSTEM: EUROPEAN AND NATIONAL EXPERIENCE

In the article the scientific point of view on the concept of "corporate relations" was analyzed, the existing approaches to the classification of the corporate relations are characterized. It was suggested the author's definition of the essence of corporate relations. The conclusion about the economic essence of conflicts was made and their role in the system of corporate relations company was substantiated.

Keywords: conflict, corporate conflict, corporate relations, participants of corporate relations.

e-mail автора статьи: ehdanilova@mail.ru